

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 1 листопада 2024 року)

2024

УДК
341.231.14:355.271(062.552) П68

*Друкується за наказом ректора Національного університету
 «Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
 (наказ № 3177-44 від 08.10.2024 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С.В.**
Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набісвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Гребенюк Дмитро Олегович – PhD, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-річчю прийняття Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року та Міжнародному дню прав людини. 1 листопада 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 539 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Калашлінська Марина Вікторівна
Центр Міжнародної Співпраці Адміністрації
м. Люблін, Польща

ДОСВІД ЛЮБЛІНА У ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС КРИЗИ БІЖЕНЦІВ: ПОВЕДІНКОВІ ЧИННИКИ

Сучасні глобальні кризи, такі як повномасштабне вторгнення росії в Україну, поставили безпрецедентні виклики для традиційних механізмів захисту прав людини. Існуюча міжнародна система часто виявляється інертною та перевантаженою бюрократичними процедурами, що обмежує її здатність швидко реагувати на раптові та масштабні потоки біженців. У таких обставинах ключову роль у наданні термінової допомоги та захисті прав людини беруть на себе локальні громади та інституції, які безпосередньо стикаються з кризою – прикордонні міста, волонтерські та гуманітарні організації.

Поведенковий підхід до вивчення цих процесів дозволяє зрозуміти, як швидка адаптація місцевих ініціатив стає вирішальним фактором для ефективного виходу з кризи. Миттєві рішення, прийняті під впливом термінових потреб, є не лише корисними, але й життєво необхідними, щоб запобігти гуманітарному колапсу та зберегти гідність та права постраждалих. Така оперативність забезпечує базову підтримку та захист до моменту, коли міжнародні та державні структури зможуть взяти на себе довгострокові обов'язки.

Досвід Любліна, який став важливим

гуманітарним центром для українських біженців, є показовим прикладом того, як локальні ініціативи та адаптивність у прийнятті рішень сприяють підвищенню ефективності захисту прав людини в умовах кризи. Після початку повномасштабної війни в Україні Люблін опинився в епіцентрі гуманітарної кризи. Перші ж години після перших бомб засвідчили унікальну здатність суспільства та місцевих інституцій до негайної, ірраціональної на перший погляд, мобілізації, де поведінковий підхід відіграв вирішальну роль. Відсутність часу для планування спонукала до швидких дій, заснованих на синергії локальних ініціатив і підтримці місцевої влади. Так, створення Люблінського Соціального Комітету Допомоги Україні вже в перші години 24 лютого 2022 року [1], дозволили за короткий час організувати масштабну підтримку Спільні дії волонтерів, місцевих органів влади, суспільних організацій, бізнесу та звичайних громадян дозволили скерувати зусилля десятків тисяч людей, кожен з яких вносив свій внесок, формуючи гнучкий і багатокомпонентний механізм підтримки.

Завдяки діям Комітету, що став ядром швидкої гуманітарної відповіді та відкритості місцевої влади, яка, замість очікування централізованих вказівок, підтримувала будь-які ініціативи знизу, відбулося відкриття прихистків у громадських просторах, організація транспортних коридорів, розподіл їжі та необхідних речей [2].

Місцеві громадські організації разом з приватними компаніями зуміли оперативно організувати перевезення людей від кордону до тимчасових місць проживання в Любліні [3, 11]. Це

допомагало розвантажувати транспортні системи, а також реагувати на надмірне скупчення людей на державному кордоні, реагуючи на постійні зміни в потоках мігрантів.

Перші 16 пунктів розміщення біженців в Любліні були відкриті у спортзалах, навчальних закладах та академічних гуртожитках, а постійно діюча гаряча лінія надавала інформацію п'ятьма мовами. Упродовж лютого–квітня 2022 року понад 1,2 млн громадян України отримали підтримку в Любліні, і частина з них — 138 тисяч осіб — залишалася в місті як мінімум на одну ніч [1].

Також були створені тимчасові інформаційні пункти для швидкої допомоги з легалізацією перебування, працевлаштуванням та наданням базової інформації. Ці пункти стали важливими для координації допомоги, спрямовуючи новоприбулих до відповідних послуг та консультуючи щодо подальших дій, надаючи також послуги з денної опіки над дітьми, щоб батьки могли займатися оформленням документів та вирішенням термінових справ.

Люблін став першим місцев в Польщі, де почала діяти програма працевлаштування вчителів «Cash for Work» [5], що дозволило швидко налагодити системи інтеграції через залучення українських фахівців у місцеві школи, щоб сприяти максимально безболісній адаптації польської системи освіти. Завдяки цій програмі українські діти зуміли швидше адаптуватися в новій країні завдяки підтримці вчителів з України.

Завдяки налагодженій системі міжнародної співпраці та розвиненій мережі міст-партнерів

(зокрема Нансі, Мюнстер, Віндзор тощо) Люблін став важливим ланцюгом в організації постраждалим. В результаті, гуманітарні вантажі з найнеобхіднішими товарами – харчовими продуктами, ліками, засобами гігієни – доставлялися через Люблін до України, забезпечуючи базові потреби постраждалих у районах конфлікту [4].

В умовах великої кількості новоприбулих, що швидко перевищила прогнозовану кількість, важливу роль відіграли відгук і підтримка місцевих громад [6-10, 12]. Завдяки високому рівню довіри і згуртованості, жителі Любліна активно долучилися до допомоги біженцям: надавали тимчасове житло, забезпечували необхідними речами і навіть долучалися до волонтерської праці в пунктах розміщення. Така поведінка дозволила місту швидко мобілізувати ресурси на локальному рівні і витримати початковий кризовий тиск, надавши гуманітарну допомогу до підключення національних та міжнародних організацій.

Досвід міста Люблін у підтримці біженців із України під час гуманітарної кризи демонструє, як поведінковий підхід може стати ключовим елементом захисту прав людини на місцевому рівні. В умовах, коли традиційні міжнародні механізми захисту прав людини можуть не встигати з реагуванням через свою інертність і бюрократичність, саме локальні ініціативи, гнучкість і швидка адаптація здатні забезпечити негайну підтримку. Як показує приклад Любліна, інституційні ресурси й міждієвська співпраця можуть бути надзвичайно ефективними лише тоді, коли базуються на місцевій згуртованості, швидкому

реагуванні та прагненні до підтримки.

Люблін продемонстрував важливість інтеграції поведінкових чинників, таких як солідарність, мобілізація місцевих громад та швидка організація базової інфраструктури, для досягнення стійких результатів у підтримці прав людини. Локальна взаємодія з громадою та волонтерськими організаціями забезпечила місту можливість ефективно реагувати на виклики, пов'язані зі стрімким напливом біженців, і стала прикладом того, як через горизонтальні зв'язки можна мобілізувати ресурси для подолання гуманітарної кризи.

Цей досвід підкреслює, що поведінковий підхід у кризових умовах може слугувати надійним інструментом не лише для швидкої допомоги, але й для підтримки міжнародних цінностей прав людини. Участь міста у гуманітарній підтримці та його партнерства з іншими містами дозволили побудувати мережу солідарності, здатну забезпечити стійкість у подоланні кризи. Це підтверджує, що інтервенції місцевого рівня, доповнені співпрацею з міжнародними партнерами, є ефективною моделлю захисту прав людини в умовах глобальних криз.

Джерела:

1. Departament Strategii i Rozwoju Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie (2022). Raport o pomocy udzielonej Ukrainie przez Województwo Lubelskie. Departament Strategii i Rozwoju UMWL. URL: <https://strategia.lubelskie.pl/rot/opracowania/raport.wsparcie.ua.pdf>
2. ISAP – Internetowy System Aktów Prawnych (2022). Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z

konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 583 ze zm.) URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000583/T/D20220583L.pdf>

3. Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie (2023). Bezpłatny transport. URL: https://arc.lublin.uw.gov.pl/bezpłatny_transport

4. Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie (2023). Pomoc humanitarna na Ukrainie. URL: https://arc.lublin.uw.gov.pl/pomoc_humanitarna_na_Ukrainie

5. Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej (2022). PCPM wdraża program zatrudnienia interwencyjnego uchodźców z Ukrainy (Cash for Work). URL: <https://pcpm.org.pl/program-zatrudnieniaiinterwencyjnego-uchodzcow-cash-for-work.html#:~:text=Stawka%20dla%20osób%20zatrudnionych%20w,Mińsku%20Mazowieckim%2C%20Starkowie%20i%20Goleniowie>

6. Pomagam Ukrainie (2023). Strona główna. URL: <http://pomagamukrainie.gov.pl>

7. Powiatowy Urząd Pracy w Biłgoraju (2022). Rynek pracy – pomoc dla obywateli Ukrainy. URL: <https://bilgoraj.praca.gov.pl/pomocdlaukrainy>

8. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (2022). Projekt pt. „Lubelskie pomaga Ukrainie”. URL: <https://rops.lubelskie.pl/projekt-pt-lubelskie-pomaga-ukrainie/>

9. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (2023). „Lubelskie pomaga Ukrainie- utworzenie tymczasowego miejsca pobytu. URL: <https://rops.lubelskie.pl/lubelskie-pomaga-ukrainie-utworzenie-tymczasowego-miejsca-pobytu-w-zamosciu-przyul-zagloby-8-roboty-buwolane/>

10. Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie (2022). Lubelskie pomaga Ukrainie – nauka języka polskiego. URL: <https://www.lubelskie.pl/lubelskie-pomaga-ukrainie-nauka-jezyka-polskiego/>
11. Wikipedia (2023). Polsko-ukrayinskyy kordon. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Польсько-український_кордон
12. Wójewództki Urząd Pracy w Lublinie (2022). Zapytaj o pracę. URL: <https://zapytajoprace.wup.lublin.pl>

Ключові слова: біженці, права людини, гуманітарна допомога, локальні ініціативи, криза.

Бірюков Руслан Миколайович
кандидат юридичних наук, заступник
департаменту начальника Національної поліції
України

ЄВРОПОЛ ЯК СТРУКТУРА ОБМІНУ ДАНИМИ В РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПІ

Відповідно до Конвенції про Європол, він був створений для двостороннього та багатостороннього обміну даними, та в якості куратора та централізованої європейської бази даних. ЄС також ухвалив ряд угод про співробітництво, які дозволять 23 агенціям держав, що не є учасниками ЄС, обмінюватися даними з Європолом. Зв'язки Європолу з іншими існуючими та запланованими

ГОНЧАРУК Д.Р.

Права людини та застосування штучного інтелекту у військових цілях 249

ФАСІЙ А.В.

Міжнародні стандарти охорони та захисту права на психічне здоров'я в умовах збройних конфліктів 255

ЧЕРНЯВСЬКИЙ М.В.

Роль миротворчих операцій ООН у забезпеченні безпеки та захисті прав людини під час збройних конфліктів 263

РЕДЧЕНКО Я.О.

Проблематика використання цифрових валют в міжнародних інвестиційних арбітражах 268

ДЖЕВАГА-ТРЕТЬЯКОВА С.Ю.

Правове регулювання протидії відмиванню грошей: європейський контекст 276

Секція № 4**Регіональні механізми захисту прав людини****СУРІЛОВА О.О.**

Простір свободи, безпеки, правосуддя ЄС: двадцятип'ятирічний досвід та нові виклики 284

КАЛАШЛІНСЬКА М.В.

Досвід Любліна у захисті прав людини під час кризи біженців: поведінкові чинники 290

БІРЮКОВ Р.М.

Європол як структура обміну даними в рамках міжнародного поліцейського співробітництва в Європі 296

МІЩЕНКО І.В.

Дія права ЄС у часі: регламентація та прецедентна практика 301

СЛАВКО А.С.

Рада Європи і перехідне правосуддя: у пошуках стандартів 305

АКІМЕНКО Ю.Ю.

Розвиток економічних та соціальних прав людини у контексті функціонування внутрішнього ринку ЄС 313

БЄЛОГУБОВА О.О.

Обмежувальні заходи у зовнішній політиці ЄС у відповідь на серйозні порушення прав людини 318

ДРОНОВ В.Ю.

Право на повагу до приватного та сімейного життя в африканській системі захисту прав людини 322

ВОЙТОВУСН Р.Р.

Ways to improve mechanisms for realization of state policy in the field of informational rights protection 326